

Ako byť verný a zodpovedný?

(príspevok na konferencii „Služba Cirkvi v rómskych komunitách“, Sp. Kapitula, 2014)

Keď mi prišla pozvánka na túto konferenciu, v programe som si našiel názov témy: vernosť a zodpovednosť – túto tému mi určili organizátori. Môj príspevok sa nerodil niekde v tichosti a samote, ale v hluku Luníka, kde práve počas prázdnin búrali a vyvážali ďalšiu bytovku a autá so sutinou po celý deň jazdili pod mojím oknom. Do toho ešte aj celodenný džavot a pokrikovanie detí a po zotmení spevy a výskanie mladých. Ak teda budete vnímať určitú kostrbatosť mojich myšlienok, je to vplyvom *podnetného* prostredia, v ktorom už siedmy rok žijem.

Spomenul som si na jedno stretnutie. Po dlhom čase ma navštívil môj starý priateľ, po úvodnom rozhovore plného otázok typu: ako sa máš, čo nového, čím momentálne žiješ a nasledujúcich otázkach o našich spoločných známych, kde sú, čo robia, koľko majú deti a pod., vyslovil kompliment na moju osobu v tomto znení: „Peťo, ako to robíš, že aj po toľkých rokoch medzi Cigánmi si úplne normálny?“

Neviem, či je to úplne pravda, ale potešilo ma to. (Niektorí si klopú na čelo, iní si uvedomujú ťažkosť tohto prostredia a vyjadrujú nám obdiv, úctu).

Poznám veľa zasvätených i laikov, ktorí prežívajú svoj život medzi Rómami, a nie všetci pôsobia úplne normálne, niektorí sú plní neuróz, tikov, výbuchov, nepokoja, čudáctiev, zvláštností, iní sú naopak vyrovnaní, pokojní, svätí. Často vnímam, akoby rómske prostredie priťahovalo rôzne individuá, ktoré prichádzajú do rómskeho prostredia a chcú nám pomáhať, kadejakí čudáci, samotári...

Dobre vieme, že niektorí od Rómov utekajú, boja sa ich, štítia, a iní zase sú otvorení, priateľskí, ochotní, obetaví. Vo svojej knihe *Rómske ticho*¹ som napísal, že k Rómom by mali ísť iba tí, ktorí vedia to prostredie premodliť a pretrpieť... a ako to povedala jedná rehoľná sestra - život medzi Rómami je bolestne krásny... Ak chceme byť **evanjelizátormi** Rómov a nie len nejakými výkonnými sociálnymi, kultúrnymi, či neviem akými pracovníkmi, musíme spĺňať niekoľko kritérií, ktoré Vám chcem ponúknuť:

1. Mať každodennú hlbokú osobnú skúsenosť s Bohom – byť otvorení pre dobrodružstvo s ním. Tu naozaj nezáleží na veku, lebo existujú tridsaťroční starci a naopak sedemdesiatroční mladíci... Naším prvoradým cieľom nie je, aby boli Rómovia vzdelanejší, kultivovanejší, aby sa lepšie starali o deti, či mali dôstojnejšie podmienky pre život, ale aby prišli do neba... (Arcibiskup – pozná chudobnejších našich predkov, ako sú Rómovia, ale boli zbožní).

Musíme mať hlbokú osobnú skúsenosť s Bohom a snažiť sa túto skúsenosť sprostredkovať aj našim Rómom. Samozrejme, ak je naším prvoradým cieľom **evanjelizácia**, sami musíme byť zanietení pre Krista, ale musíme byť zanietení aj pre človeka. Pavol Országh Hviezdoslav prijal predstavu, že spravodlivým sa človek stáva vtedy, keď prijme vieru **nie** ako

¹ Bešenyi Peter: *Rómske ticho*. Vydavateľstvo Don Bosco, Bratislava, 2009.

stav, či ľudskú vlastnosť, ale ako nástroj Božej vôle, ako zápas o nové videnie a novú cestu, kde človek musí vždy riskovať, vzdať sa všetkých opôr a spoliehať **sa len na Božiu vernosť**.²

2. **Mať túžbu, ochotu žiť a pracovať spoločne** – pracovať v tíme, nie ako jednotlivci, nie ako osamelí bežci. Túžba po hlbokom spoločenstve, ktorá je postavená nielen na vzájomnej sympatii, ale je ovocím osobnej konverzie. Musíme uznať hodnotu odlišnosti, dávať si pozor a vyhýbať sa pokušeniu, aby sme neupadli do uniformity. Byť kvasom jednoty, činiteľmi zmierenia (bl. Zefirín). Byť mostom medzi dvoma kultúrami. (Príklad: Malé sestry Ježišove – Brezno – vyhorenie – zatvorenie fraternity).

3. **Odhodlanie venovať sa chudobným** – tým, ktorí sú na okraji spoločnosti, byť nasmerovaní na perifériu. Slúžiť im nielen svojim tichým svedectvom, ale aj cieľavedomou činnosťou.

Túžba ísť proti prúdu – ochota zriekať sa... nebát sa prežívať „púšť“ v srdci. (Veľakrát budeme pociťovať samotu, nepochopenie). Budeme sa musieť zrieknuť svojich predstáv, svojich predošlých skúseností. Otvoriť sa vnútornej slobode, ktorá pomáha robiť odvážne a evanjeliové kroky, robiť rozhodnutia, ale aj niesť za ne zodpovednosť. (Politici na Slovensku robia často krát rozhodnutia, za ktoré nenesú osobnú zodpovednosť). My budeme bolestne prežívať všetky následky svojich chybných krokov, svojich mylných rozhodnutí...

Z času na čas pocítíme akoby nás skúšky života prevyšovali, akoby nás neúspech valcoval.

Ako vytrvať, ako vydržať, neutiecť napriek ťažkostiam? Ako mať ducha, ktorý dokáže znášať veci nie s rezignáciou, ale s planúcou nádejou? To je vlastnosť, ktorá drží človeka na nohách tvárou proti vetru. Je to čnosť, ktorá môže zmeniť najtvrdšiu skúšku na slávu, lebo za bolesťou vidíme cieľ, lebo naším cieľom je spása duší, ale hlavne našej duše.

Vytrvať teda neznamená len prežiť ťažkosti, ktorým sa nedá vyhnúť. V biblickom zmysle vytrvať znamená mať pevný postoj, zachovať si správne zmýšľanie a pozeráť sa do budúcnosti s nádejou napriek ťažkostiam.

Súženia, ťažkosti nám pomáhajú rásť vo vytrvalosti. Teda ak chceme byť vytrvalí, nemôžeme bojzливо cúvať pred ťažkosťami, ťažkostiam sa musíme postaviť tvárou v tvár. Vytrvalosť prichádza vtedy, keď sa deň čo deň stretávame s ťažkosťami a zdolávame ich. Každá skúška, v ktorej obstojíme, nás posilní, aby sme zvládli ďalšiu. Nemôžeme sa spoliehať na vlastné sily. *My to zvládneme, my to dáme, my sme majstri sveta...* Sme závislí od sily, ktorú nám dáva náš Boh. Preto s ním musíme mať osobný hlboký vzťah.

Pápež František povedal: Nedôverujem almužne, ktorá nič nestojí a ktorá nebolí. Našou almužnou je služba tým, ktorí nás potrebujú, byť s nimi, byť pri nich, kráčať s nimi v ťažkostiach.

Svätý Pavol v jednom zo svojich listov napísal: „Ak vyznáš Krista, aj on ťa vyzná pred Otcom; ak ho zaprieš, aj on ťa zaprie; ak nie si verný Kristovi, on zostane verný, lebo nemôže zaprieť sám seba!“³ **Vernosť je samotnou podstatou Ježišovej lásky.** Ak máme skutočnú, nie len domnelú lásku k tým, ku ktorým sme poslaní, ak nehľadáme len napĺňanie nejakých osobných ambícií, ak máme pokoru, vytrváme. (Kňaz, ktorý tu sedí medzi vami, povedal: Viete, čomu ma naučili Rómovia? Pokore).

² Sedlák Imrich a kol.: Dejiny slovenskej literatúry. Matica Slovenská, 2009.

³ porov. 2Tim 2, 11-13

Naša **vernost' a zodpovednosť** sa skúša v ťažkostiach, ktoré prichádzajú zvonka, ale aj tými, ktoré prichádzajú z nášho vnútra. Vernost' a zodpovednosť sú znakmi pre vonkajších pozorovateľov, pokora a poslušnosť pre naše vnútorné ja. (Pietro – Ivan: Pokora – ta ty si tu čo, ty si tu nič, ty si tu nula...). (Budete 1000x prekliati, osočovaní, opľuvaní, ponížení...).

Pokora nie je prejavom ľudskej slabosti, zbabelosti a neopodstatnenej ústupčivosti, opak je pravdou. Pokora bude vašou silou, ktorá vám pomôže byť verným a zodpovedným. Každý deň môžeme vidieť, ako sa pre nedostatok pokory lámu a rozbíjajú cirkevné spoločenstvá, ako sa rozpadávajú dôležité diela, odchádzajú nepochopení *géniovia*, zaniká tvorivosť.

Pokora je vlastnosťou silných, je stmelujúcim tkanivom spoločenstva, cestou zjednotenia medzi ľuďmi.

Aj napriek nepriazni okolia - keď Cirkev často vyčkáva a štát všemožne prekáža – napriek nepochopeniu najbližších sa podrobme skúške vernosti a zodpovednosti a víťazme pokorou. Lebo Božie cesty nie sú našimi cestami a Božie myšlienky nie sú našimi myšlienkami!

Kľúč k riešeniu situácie, v ktorej sa rómska komunita nachádza, vidím v pedagogike inšpirovanej **evanjelióvymi hodnotami**, založenej na rešpektovaní rodiny, ale aj na primeranej sociálnej pomoci, ktorá si vyžaduje zodpovednú spoluúčasť. Harmonické spoluzitie Rómov s majoritou spočíva v cieľavedomej dlhodobej výchove k morálnym hodnotám a k dodržiavaniu spoločensky rešpektovaných štandardov.

Použijem termín „ROZBIŤ GETO“, nezľaknite sa ho, (nemyslím tu na buldozéry), čo vlastne pod tým treba rozumieť? Rozbiť geto **zvnútra** - pomocou zmeny mentality (zmenou myslenia samotných Rómov, komunikáciou - nedovoliť im uzatvoriť sa do života v ich separovanom svete) a **zvonku** - ponukou nových kultúrnych vzorcov (evanjelizačnou činnosťou, sprostredkovaním osobnej pozitívnej skúsenosti, objektívnym medializovaním života rómskej komunity), čo prispeje k ich začleneniu do spoločnosti. Túžba po zmene musí byť nielen u majority, ale aj u samotných Rómov, aby boli ochotní riešiť a prekonávať svoje nevýhody a prehodnocovať svoje postoje.

Čiže pod pojmom „rozbiť geto“ rozumieme edukatívne a osvetové aktivity, ktoré prispievajú k ponuke nových kultúrnych vzorcov, k strate anonymity, zmene mentality, k otváraniu života v rómskom prostredí, ku neformálnej komunikácii s majoritným svetom mimo osady a k osvojeniu si všeobecných civilizačných noriem a štandardov (odbúranie ľahostajnosti k životným podmienkam a prostrediu, odstraňovanie lenivosti, doceňovanie duchovného rozmeru pri výchove).

Tri zdroje podnetov pre osobnú konverziu:

- rodičovský vplyv – rodinné prostredie – sanácia rodín;
- „osudové stretnutie“ s kľúčovou osobou;
- vlastné chcenie /vlastná iniciatíva

Prvky, ktoré pomáhajú vytrvať v konverzii:

- duchovný život;
- vzťah s majoritou; nebudujme dva svety, nebudujme rómsku cirkev,
- život aj mimo komunity.

Dôsledky konverzie:

- čiastočné alebo úplné oslobodenie sa od rodiny a komunity; (Cigánka – Janette Maziniová)
- túžba a ochota viac komunikovať s majoritou a osvojiť si jej hodnoty (začlenenie sa do kolektívu v škole, vo farnosti, v zamestnaní);
- otvorenie sa novým životným víziám (túžba po vzdelaní, duchovnom živote);
- dlhodobý harmonický život v integrovanej spoločnosti;
- úspešne ukončenie vyššieho vzdelania (nielen ZŠ).

Ciele misijného pôsobenia v našich lokalitách:

- napomáhanie k praktickému prežívaniu viery;
- zvýšenie zodpovednosti rodičov za ľudskú a kresťanskú formáciu vlastných detí;
- kultivácia obyvateľov (znižovať agresivitu, meniť mentalitu);
- zdieľanie života – solidarita a sprevádzanie, participácia; (Nie vy a my, gadžovia/cigáni, Rómovia/ne-Rómovia) ;
- umožnenie zmysluplného využívania voľného času;
- zvýšenie kvalifikácie (dôraz na rozvoj ľudí a vzdelávania);
- dlhodobá udržateľnosť misijnej činnosti;
- výchova rómskych lídrov.

Prostriedky misijného pôsobenia:

- školská a mimoškolská katechéza (príprava k sviatostiam);
- doučovanie a motivácia detí ukončiť ZŠ;
- voľno-časové aktivity (škola hudby, šport, motivačné výlety, účasť na kultúrnych podujatiach, pobytové tábory);
- neformálne výchovno-animačné skupiny;
- vytváranie štruktúr (CVČ, komunitné centrá, pastoračné centrá);
- široká spolupráca (práca v rámci sietí a partnerov samospráva, škola, CVČ);
- budovanie priestorov pre misijnú prácu v osade;
- bývanie v rómskom prostredí.

Riziká ovplyvňujúce stabilitu jednotlivých misijných prítomností:

- nestabilita a nepripravenosť personálu;
- nepravidelný prísun ľudských a finančných zdrojov;
- predsudky, negatívne skúsenosti, zranenia, vyhorenie, pocit opotrebovania;
- nedôvera adresátov misie (vy na nás beriete peniaze);
- vysoké percento migrácie a vyst'ahovávanie (Košice, Michalovce);
- neexistujúca štruktúra a chýbajúce priestory pre aktivity;
- neexistujúca vízia a chýbajúca perspektíva dlhodobej udržateľnosti;
- labilná komunikácia s inými inštitúciami (školou, MÚ).

Tri základné piliere dlhodobej udržateľnosti misijných diel:

- líder misie (mozog);
- tímová práca (široká spolupráca, vstup majority);
- výchova a angažovanosť rómskych lídrov.

Osobnostná črta lídra misie:

- vidí to, čo iní nevidia;
- verí tomu, čo u iných vyvoláva pocit zbytočnosti a beznádej;
- ide dopredu bez toho, aby videl výsledky (prináša nápady, riešenia, ide dlhodobou a bolestnou cestou malých krokov).

Sme skutoční misionári a od misionára sa neočakáva úspech, ale vernosť!